

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت ۹۱
شماره ۱

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) ۲۶ / ۱۰ / ۱۳۸۰

دانشکده معارف اسلامی و مدیریت

کتابخانه مرکزی
دانشگاه امام صادق (ع)

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد مدیریت (گرایش مدیریت بازرگانی)

ملاکهای انتخاب و انتصاب نیروی انسانی در مدیریت اسلامی

با تأکید بر نهج البلاغه

۵۱۵۹۵۷

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
محمود خسروی

استاد راهنما:

دکتر سید علی اکبر افجه

تأبستان ۱۳۷۸

۳۹۴۳۷ ✓

چکیده:

نیروی انسانی یکی از مهمترین ورودیهای سیستم سازمانی می باشد که برنامه ریزی، توسعه، بهبود و بالندگی آن، کارآیی سازمانی را افزایش داده و در تحقق اهداف سازمانی نیز نقش بسزایی دارد. انتخاب و انتصاب نیروی انسانی در رده های مختلف سازمانی بایستی تابع معیارهایی باشد تا افرادی دارای شایستگی های لازم جهت تصدی پستهای سازمانی انتخاب و به کارگمارده شوند. این معیارها در هر جامعه و سازمانی دارای وجوه افتراق و اشتراکی می باشد. در اسلام نیز انتخاب افراد شایسته دارای آنچنان اهمیتی است که سهل انگاری و کوتاهی در این امر از بزرگترین خیانتها شمرده شده است.

در مدیریت اسلامی و مدیریت علمی - عقلایی، ملاکهای انتخاب و انتصاب از اصول و ارزشهای حاکم بر هر یک نشأت می گیرند. استخراج ملاکها و معیارهای انتخاب افراد از متون اسلامی جهت حاکمیت اصول و ارزشهای اسلامی در سازمانها ضرورتی است که به سپردن مسئولیتها به افراد اهل و شایسته کمک می کند و نهج البلاغه حضرت علی (ع) نیز از میان متون اسلامی مشتمل بر نکات و معارف عمیقی است که می توان در این زمینه برآن تکیه زد.

استخراج ملاکهای انتخاب و انتصاب از نهج البلاغه و مقایسه آن با ملاکهای موجود در مدیریت علمی مهمترین هدف این پایان نامه است که به صورت یک بررسی تطبیقی انجام می شود.

کثرت مفاهیم اخلاقی و ارزشی در نهج البلاغه در کنار مفاهیمی که موبد تخصص، کفایت و کاردانی در امور است، بیانگر آن است که نهج البلاغه از حیث تخصص نه تنها با مدیریت علمی تنافر و تقابلی ندارد، بلکه در زمینه اخلاقی و ارزشی مکمل آن نیز هست و در نهج البلاغه تخصص و تعهد به عنوان دو شرط لازم و کافی جهت پذیرش مسئولیت معرفی می شود.

در مباحث تطبیقی مدیریت اسلامی با سایر مکاتب مدیریت بایستی به تفاوتهای ماهوی موجود توجه کرد. چرا که این تفاوتها به تفاوت در اهداف و روشهای به کار گرفته شده در هر مکتب منجر می شود، در مکتب مدیریت اسلامی تعالی انسان و در دیگر مکاتب کارآیی انسان و سازمان هدف واقع می گردد.

النبذة

الطاقة الانسانية من اهم العوامل الداخلة فى المؤسسات التى وسع البرمجة والتوسعة بالاضافة الى المؤسسات وله دور كبير وهام فى تحقق الاهداف الادارية. انتخاب وتنصيب القدرات البشرية فى المجالات المختلفة الادارية يجب ان تكون تابعة لمعايير خاصة حتى يتم انتخاب الافراد اللائقين لتصدى مهامهم الادارية الموكولة على عاتقهم وهذه المعايير فى كل جامعة وادارة تخضع لاجه افتراق و اشتراك. فى الاسلام ايضاً انتخاب الافراد اللائقين له اهمية كبرى بحيث ان الاهمال والتقصير فى هذا الامر يعد من اكبر الخيانات.

كما ان معيار الانتخاب والتنصيب من الاصول والقيم الحاكمة على كل من الادارة الاسلامية والادارة العلمية - العقلانية، استخراج المعايير لانتخاب الافراد من المتون الاسلامية وهذا ضرورى من اجل ان تحكم الاصول والقيم الاسلامية على المؤسسات حيث ان ايكال المسؤوليات الى الاشخاص الاهل واللائقين يساعد على ذلك. فنهج البلاغة من المتون الاسلامية الهامة الشاملة على نقاط ومعارف عميقة نستطيع ان نشير اليها هنا.

استخراج معايير الانتخاب والتنصيب من وجهة نظر نهج البلاغة ومقايستها مع المعايير الموجودة فى الادارة العلمية من اهم اهداف هذه الرسالة التى تم العمل فيها بشكل مقارن. كثرة المفاهيم الاخلاقية والقيمية فى نهج البلاغة بجانب المفاهيم المويدة للتخصص واللياقة فى الامور مبين هذا الامر بان نهج البلاغة من الناحية التخصصية لاينا فى الادارة العلمية ولا يوجد تضاد فيما بينهما، بل مكمل لها من الناحية الاخلاقية والقيمية. فى نهج البلاغة تم التعرف على والتخصص والتعهد بعنوان شرطين لازمين وكافيين من اجل قبول المسؤولية.

من اجل مقايسة الادارة الاسلامية مع المكاتب الادارية الاخرى، يجب التوجه الى الاختلاف الجوهرى الموجود فيها بينهما. حيث ان هذا الاختلاف الجوهرى سبب فى الاختلاف فى طريقة و الاهداف فى كل مكتب عليحده. حيث ان تعالى ورفع الانسان يكون الهدف فى الادارة الاسلامية بينما انتاج الفرد و الادارة يكون هدفاً فى المكاتب الاخرى.

كلمات الاساسية: الادارة الاسلامية ، طاقة الانسانية، الانتخاب، الانتصاب

فهرست مطالب

بخش اول: طرح تحقیق.....	۱
بیان موضوع.....	۲
هدف تحقیق.....	۳
سابقه و ضرورت انجام تحقیق.....	۳
سؤالات تحقیق.....	۳
فرضیات تحقیق.....	۴
روش تحقیق.....	۴
تعاریف و اصطلاحات.....	۶
تعهد.....	۶
تخصص.....	۶
دلیل انتخاب واژه مدیریت علمی.....	۷
تفاوت بین علم و مکتب.....	۷
معنای لغوی انتخاب (گزینش).....	۷
معنای لغوی نصب و انتصاب.....	۸
انتصاب در قرآن کریم.....	۸
قلمرو تحقیق.....	۹
بخش دوم: ادبیات تحقیق.....	۱۰
پایه‌های نخستین مدیریت.....	۱۱
سیر تحولات مدیریت در قرون وسطی.....	۱۲
مدیریت در عصر رنسانس.....	۱۲
نظریه‌های کلاسیک مدیریت.....	۱۴
بوروکراسی ویر.....	۱۴

۱۴	نظریات مدیریت اداری
۱۵	وظایف مدیریت
۱۵	جنبش مدیریت علمی
۱۶	نهضت روابط انسانی
۱۷	نظریه سیستمی - اقتضایی
۱۸	نظریات جدید
۱۹	مدیریت منابع انسانی
۲۰	مروری بر مدیریت اسلامی
۲۱	وجوه تفاوت مدیریت اسلامی با مدیریت علمی
۲۲	تشکیل حکومت از نظر اسلام
۲۴	حکومت و عدالت
۲۴	اهمیت انتخاب و انتصاب
۲۴	شایستگی در مدیریت اسلامی

بخش سوم: معیارهای اساسی انتخاب نیروی انسانی در اسلام ۲۷

۲۸	مقدمه
۲۸	اخلاق
۳۰	ایمان و تقوی
۳۰	ایمان
۳۱	تقوی و تعهد
۳۲	تقوای کارگزاران و اهمیت آن در احادیث
۳۳	توضیحی پیرامون تقوی
۳۳	اقسام تقوی
۳۳	تقوای شخصی
۳۴	تقوای سیاسی

۳۵امانتداری
۳۷کارگزاری و مدیریت امانت خداست
۳۸دانش و آگاهی
۳۹دانش و تخصص در روایات
۴۱تدبیر، کفایت و توانایی

بخش چهارم: ملاکهای انتخاب و انتصاب افراد در مدیریت علمی و

نهج البلاغه ۴۵

فصل اول: روشها و اصطلاحات موجود در زمینه انتخاب و انتصاب ۴۶

۴۷انتخاب
۴۷اهمیت انتخاب افراد برتر
۵۰تجزیه و تحلیل شغل (کارشکافی)
۵۱برخی اصطلاحات تجزیه و تحلیل شغل
۵۲روشهای تجزیه و تحلیل شغل در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۵۵منابع اطلاعات لازم برای تجزیه و تحلیل شغل
۵۵طراحی شغل در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۵۹شرح شغل
۶۱قسمتهای شرح شغل
۶۲شرایط احراز شغل در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۶۹احراز پست مدیریت
۷۰نیرویابی (تعریف)
۷۱منابع نیرویابی
۷۲محدودیتهای مؤثر بر فعالیتهای نیرویابی
۷۳نیرویابی و قانون در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۷۶بهره‌گیری از نگرش نظام‌گرا در گزینش مدیران

۷۷	ویژگیهای فردی
۷۸	گزینش
۷۸	تعریف
۸۰	مقایسه‌ای بین‌المللی در زمینه گزینش
۸۱	انتخاب کارکنان برای خارج از کشور
۸۱	تعارض و رابطه آن با گزینش
۸۲	مراحل گزینش
۸۲	نسبت گزینش
۸۳	خطای گزینش در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۸۳	قابلیت اعتماد یا روایی سنجش
۸۴	اعتبار سنجش
۸۷	انتصاب
۸۸	فواید انتخاب و انتصاب
۸۹	انواع انتصاب
۸۹	تفاوت انتصاب و استخدام
۹۰	خزانة مهارتها و استعدادها
<p>فصل دوم: ملاکهای انتخاب و انتصاب نیروی انسانی در مدیریت علمی و نهج البلاغه بصورت تطبیقی</p>	
۹۳	مقدمه
۹۴	انتظارات شغلی
۹۵	نیازهای کوتاه مدت و بلند مدت شغلی
۹۵	خصوصیات فردی
۹۶	تبادل اطلاعات در گزینش و استخدام
۹۷	خصوصیات افراد موفق

۹۸	نظریه انتخاب شغل هالند
۹۹	فرمول بندی تیپ های نظریه
۹۹	تیپ واقع گرا
۱۰۰	تیپ جستجوگر
۱۰۰	تیپ هنری
۱۰۱	تیپ اجتماعی
۱۰۱	تیپ متهور
۱۰۲	تیپ قراردادی
۱۰۳	مدلهای محیطی
۱۰۳	خصوصیات متقاضیان شغلی
۱۰۴	مهارتها
۱۰۵	مهارت فنی
۱۰۶	مهارت انسانی
۱۰۷	مهارت ادراکی در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۰۹	مهارت طراحی و حل مسئله
۱۰۹	مهارت تشخیص و تجزیه و تحلیل
۱۱۱	مهارت کامپیوتری
۱۱۲	فنون مهارتهای سرپرستی
۱۱۴	موازنه مهارتها و عامل سن
۱۱۵	آزمونها و مصاحبه های استخدامی
۱۱۵	انواع آزمون
۱۱۹	مراکز ارزیابی
۱۲۱	مصاحبه استخدامی
۱۲۲	محاسن استفاده از آزمون و مصاحبه استخدامی
۱۲۳	نهج البلاغه؛ اصل پیر و شایستگی

۱۲۵	ویژگیهای فردی
۱۲۶	ارزشهای مدیریتی علمی و نهج البلاغه
۱۲۹	نقش ارزشها و اخلاقیات در سازمانها
۱۲۹	اخلاق در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۳۱	تصمیم‌گیری اخلاقی در استخدام
۱۳۲	اصول پنجگانه قدرت اخلاقی
۱۳۲	آرمان در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۳۳	افتخار در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۳۷	بردباری در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۳۷	پشتکار در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۳۸	روشن‌بینی در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۴۰	عوامل مؤثر بر شکل‌گیری اخلاقیات فردی
۱۴۳	اهمیت سوابق افراد در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۴۷	اخلاقیات در سازمانها
۱۴۹	تأسیس یک فرهنگ اخلاقی در سازمان
۱۴۹	افشاگری به عنوان یک رفتار اخلاقی در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۵۲	فضیلت اخلاقی در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۵۴	نوع دوستی
۱۵۵	مسئولیت اجتماعی در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۵۶	رسیدگی اجتماعی
۱۵۶	نظام‌نامه اخلاقی
۱۵۷	شخصیت در مدیریت علمی و نهج البلاغه
۱۵۹	ویژگی شخصیت سالم در سازمان
۱۶۲	آزمون شخصیت
۱۶۳	پرسشنامه‌های شخصیت

بخش پنجم: جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات.....	۱۶۶
ضرورت و اهمیت تقسیم‌بندی در روش تجزیه و تحلیل تطبیقی	۱۶۷
تقسیم‌بندی ملاکهای انتخاب	۱۶۸
ویژگیهای فردی	۱۶۸
ویژگیهای اخلاقی	۱۶۸
ویژگیهای ارزشی	۱۶۸

بخش ششم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها.....	۱۷۳
پیشنهادهای	۱۷۹
جداول	۱۸۲
جدول شماره یک: شرایط و صفات تخصصی در مدیریت علمی	۱۸۲
جدول شماره دو: شرایط و صفات تخصصی در نهج البلاغه	۱۸۳
جدول شماره سه: شرایط و صفات اخلاقی در مدیریت علمی	۱۸۴
جدول شماره چهار: شرایط و صفات اخلاقی در نهج البلاغه	۱۸۵
جدول شماره پنج: شرایط و صفات ارزشی در مدیریت علمی	۱۸۶
جدول شماره شش: شرایط و صفات ارزشی در نهج البلاغه	۱۸۷
جدول شماره هفت: مقایسه تطبیقی بین ملاکهای انتخاب و انتصاب نیروی انسانی	۱۸۸
فهرست منابع فارسی و عربی	۱۸۹
فهرست منابع انگلیسی	۱۹۵

ما مفتخریم که کتاب نهج البلاغه که بعد از قرآن
بزرگترین دستور زندگی مادی و معنوی و بالاترین کتاب
رهایی بخش بشر است و دستورات معنوی و حکومتی
آن بالاترین راه نجات است، از امام معصوم ما است.
از وصیتنامه حضرت امام خمینی (ره)

تقدیم به آستان والای ولی خدا

امیر بیان

حضرت امیر مومنان علی (علیه السلام)